

Pták roku 2021

Káně lesní
Buteo buteo

ptáčí svět

časopis České společnosti ornitologické

1 | 2021

Dravec

vzácný ve své hojnosti

Poznávání dravců není mezi laickou veřejností příliš rozšířené. Není divu. Většina dravců jsou ptáci spíše vzácní, vinou dlouhodobého pronásledování ze strany člověka také plaší, a tak se s nimi lidé příliš často nesetkávají. Výjimkou je v našich zeměpisných šířkách poštolka obecná, která již však podle modernějších poznatků do řady dravců nepatří, a pak také káně lesní. Každý, kdo alespoň občas vyjde do přírody, kání viděl.

Je tedy nesporné, že mezi dravci je káně svým širokým rozšířením a relativní hojností spíše ojedinělým zjevem. Jak už to bývá, co je běžné, toho si tolik nevšímáme. Káně není výjimkou, a tak nepatří ani mezi druhy, za nimiž by se pachtili ptáčkaři, aby si je mohli zapsat do svého seznamu rarit, ani nestojí v centru zájmu ochranářů. Výjimkou jsou badatelé, pro něž je naopak káně díky své početnosti zajímavým předmětem zkoumání.

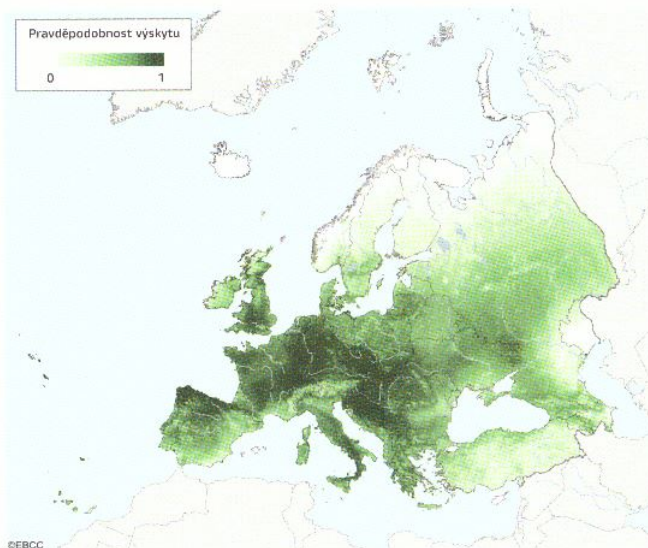
K pochopení toho, jak se přihodilo, že káně je natolik hojná, že nás ani příliš nezajímá, stojí za to podívat se, jak tento druh žije.

Káně lesní

Buteo buteo

Mnozí se s tímto dravcem s rozpětím křídel kolem jednoho metru setkali zblízka z auta, když viděli kání sedící na stromě u silnice. Takováto blízká a letmá setkání někdy vedou k záměně s jinými druhy, třeba i orly. Lidé jsou prostě při blízkém kontaktu s kání překvapeni její velikostí. Pravdou je, že se skutečně jedná o náš nejběžnější druh dravce, podle posledních odhadů u nás hnízdí 11 až 14 tisíc párů kání. K tomu je nutno přičíst jedince, kteří nehnízdí, po skončení hnízdění též vyvedená mláďata a v zimě také ptáky, kteří k nám přilétli zimovat odjinud.

Káně lesní patří mezi nejhojnější druhy dravců také v kontinentálním měřítku. V novém Evropském atlasu hnízdního rozšíření ptáků byla zaznamenána ve 4 000 z celkových 5 110 zkoumaných kvadrátů 50 × 50 km (78 %). Z ostatních dravců není žádný tolik rozšířený a další dva relativně hodně rozšířené druhy, krahujec obecný a jestřáb lesní, jsou méně hojné. Krahujec byl zjištěn v 71 % kvadrátů, jestřáb v 63 %. Ostatní druhy dravců mají areály rozšíření ještě menší. Podobně jako u mnoha dalších řádů jsou tedy druhy, které jsou široce rozšířené, mezi evropskými dravci spíše výjimkou a káně lesní v tomto směru vede. Hojnost je ve skutečnosti vzácná vlastnost.

Mapa pravděpodobnosti výskytu káně lesní v kvadrátech 10 × 10 km. Káně se v hnízdním období vyskytuje ve velké části území Evropy.

Káně lesní a podobní dravci v hnízdní době

Ilustrace: Jan Hošek

zvláště mladí ptáci mohou mít variabilní zbarvení od téměř bílého po hnědé

tmaví ptáci se nápadně podobají tmavé káni lesní

křídla drží vodorovně

Káně bělochvostá
Buteo rufinus

oválná karpální skvrna

tmavá koncová páska (pouze u tmavé morfy)

křídla drží do mělkého V

Včelojed lesní
Pernis apivorus

křídla drží do velmi mělkého V

dvě pásy u kořene ocasu, jedna na konci

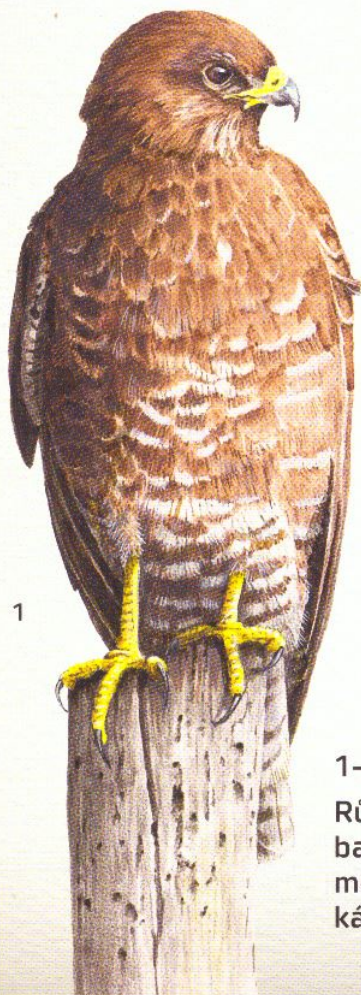
tmavé oko

Káně lesní
Buteo buteo

příčné žíhání na břichu a bocích

kontrastní koncová páska

ad.

1

2

3

1-4
Různé barevné morfy káně lesní

V našich zeměpisných šířkách se v hnízdní době vyskytují spíše tmavší ptáci.

Potřetí jsme sčítali ptáky na krmítku

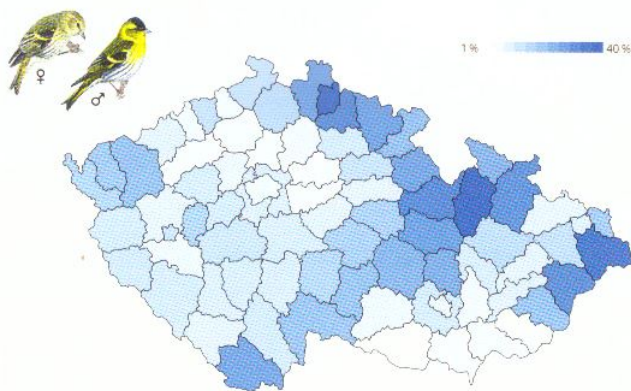
Ptačí hodinka proběhla 8.–10. ledna 2021

V lednu se tisíce dobrovolníků po celé republice již potřetí zapojily do Ptačí hodinky. Během hodinového pozorování účastníci zapisovali ptáky na krmítkách a v okolí. Výsledky ještě nejsou kompletní (probíhá přepis dat zaslaných poštou), ale už nyní je zřejmé, že jsme loňské počty bohatě překonali. Ptačí hodinky 2021 se zúčastnilo přes 27 000 dobrovolníků, kteří odeslali více než 19 000 hodinových sčítání. Loni odeslalo 21 725 pozorovatelů celkem 15 082 sčítání. Děkujeme všem, kteří se do sčítání zapojili!

Díky tomu, že obliba Ptačí hodinky setrvale roste, daří se nám nejen získávat cenná vědecká data o našich přezimujících ptácích, ale rovněž oslovit širší veřejnost s tématy jejich správného příkrmování, ochranou ptáků a ochranou přírody jako celku. Podle motta „chráním, co znám“ tak v sobě Ptačí hodinka spojuje oba pilíře občanské vědy, tedy část vědeckou (výzkum) i občanskou (aktivní budování vztahu k přírodě skrze vlastní zkušenost).

Kromě jednotlivců či rodin se do sčítání zapojují rovněž školy a dětské kolektivy. Nejen pro ně jsme připravili nový výukový program zaměřený na správné příkrmování ptáků a určování ptačích druhů. Kompletní program je volně ke stažení na ptacihodinka.birdlife.cz/pro-skoly. Ani přes obtíže způsobené distanční výukou si mnohé školy nenechaly letošní sčítání ujít, což nás velmi těší.

Na výsledky o trendech početnosti jednotlivých druhů, tedy zda u nás počty přezimujících jedinců dlouhodobě ubývají, nebo přibývají,

Frekvence výskytu čížky lesní (na kolika procentech krmítek byl pozorován) během Ptačí hodinky 2021 podle okresů

Druhy pozorované nejčastěji během sčítání 2021

	1. sýkora koňadra		6. vrabec domácí
	2. sýkora modřinka		7. brhlík lesní
	3. kos černý		8. straka obecná
	4. hrdlička zahradní		9. zvonek zelený
	5. vrabec polní		10. červenka obecná

si budeme muset ještě pár let počkat. Už teď je ale zajímavé procházet si údaje z jednotlivých ročníků. Jeden příklad za všechny: oproti loňské přinesla letošní zima zvýšené množství čížek lesních, a to nejen během české Ptačí hodinky, ale i při rakouské a bavorské Stunde der Wintervögel. Velká hejna čížek ze severu zaletují zimovat do střední Evropy v nepravidelných intervalech a je zajímavé na mapách z Ptačí hodinky sledovat, že letošní „rok silný na čížky“ se u nás projevil velmi různorodě – od okresů, kde čížci přilétli na dvě pětiny všech krmítek (Šumperk), po ty, kde jsme je zahlédli jen během jednoho sčítání ze sta (Znojmo, Uherské Hradiště). Podrobné výsledky ze všech ročníků najdete na ptacihodinka.birdlife.cz/vysledky.

Za rok sčítáme znovu: **7.–9. ledna 2022!**
ptacihodinka.birdlife.cz

VYTVÁŘÍME SPOLEČNĚ FOTOGALERII PTAČÍ HODINKY

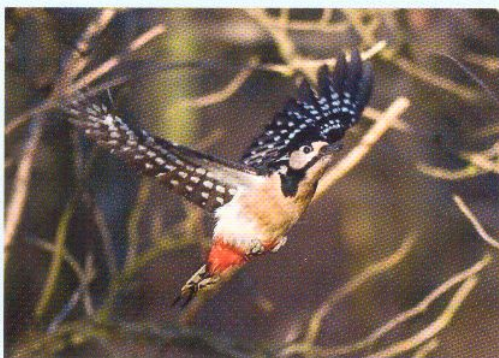
Podělte se o své **nejkrásnější záběry ptačích hostů na krmítku**. Ty nejpovedenější rádi použijeme k propagaci sčítání a ochrany ptáků. Fotografie lze nahrávat na ptacihodinka.birdlife.cz/nahrat-do-galerie až do konce února 2021.

Foto: František Vanásek

Dlask tlustozobý

Foto: Miroslav Anderle

Strakapoud velký

Foto: Veronika Hufová

Sýkora parukářka

Partneři Ptačí hodinky